

Nästvattnets barnkoloni
Barnverksamhet i Finnmarken, Kramfors kommun
Astrid Forsberg (1981)

[...]

3. Gudmundrå Barnhemsförening – barnhem och barnkoloni

3.1 Uppkomst och utveckling

”Någon gång, troligen under 1870-talet, började en förening fungera i Kramforsområdet som benämndes Fruntimmersföreningen i Gudmundrå. Vilka dessa ”fruntimmer” var, eller på vilket sätt föreningen arbetade går inte att få fram, men man arbetade i alla fall till fromma för behövande barn inom Gudmundrå socken.

Den 25 september 1898 hölls ett sammanträde på vilket föredrogs en revisionsberättelse för Fruntimmersföreningen för tiden 1872-1897. Föreningen hade då kr 9.374:87 inestående hos Sandvikens AB. Man beslöt att Fruntimmersföreningen i Gudmundrå härnäst skulle kallas Gudmundrå Barnhemsförening, men man beslöt inget definitivt om föreningens arbete. Tills vidare skulle dock herrarna Burchardt, Versteegh och Hasselblad förvalta 1/3 var av föreningens medel. (Not: Burchardt, Paul, disponent på Kramfors AB 1886-1907, d. 1931; Versteegh, troligen Fritz, 1841-1901, bildade Sandvikens Ångsåg; Hasselblad, C F, 1840-1911, disponent 1877-1906 vid sitt eget bildade Sprängsvikens AB. Källa: Höglund, H.: Ådalens prosa, Sundsvall 1961 s. 76-90)

Nästa protokoll från den 22 mars 1899 omtalar att man försöker finna en lämplig lokal. Man avstod från att få till stånd en egen lokal och beslöt i stället att försöka förhyra en lokal till barnhem. Konsul Burchardt fick i uppdrag att hos Gudmundrå kommunalstämman göra en framställning om bidrag ur räntan från av kommunen avsatta medel för framtida kommunalt barnhem. Prostinnan Ida Nordling fick i uppdrag att försöka hyra en lämplig lokal.

De 25 september 1899 sammanträdde man igen och då upplystes om att man kunde få hyra en lägenhet för barnhem under 5 år. Konsul Burchardt hade emellertid en annan idé, vilket förslag man följde. Han hade kommit att tänka på en mindre gård på Kramfors AB:s hemman i Nästvattnet, ca 12 km väster om Kramfors, i den s k Finnmarken. Denna skulle vara lämplig att förvärva till barnhem. Man beslöt att inhämta Kramfors AB:s definitiva utlåtande beträffande detta.

[...]

Den tilltänkta gården i Nästvattnet blev föreningens. Kramfors bolag hade köpt hemmanet Nästvattnet 7 seland Nr 1 av en Lars Ersson. Han hade ärvt hemmanet tillsammans med sin bror, men när brodern dog sålde Lars Ersson hela hemmanet till Kramfors. Från detta hemman avstyckades en tomt med hus. Enligt traditionen skall det första ”finnpörtet” i Finnmarken ha stått på denna plats.

Hur huset såg ut från början är osäkert. Troligen byggdes det om eller rustades upp så att det passade till barnhem. Omkring 1915-1920 var det i alla fall en tvåvåningsbyggnad målad i ”penngult” (Baron Mannerheims uttryck) med mörka snickerier. Det rymde på nedre botten kök (med en köksingång), en lång stor matsal, farstu och tambur, kammare och sal (finrum för gäster) med utgång till en tvåvånings veranda på baksidan och på övre våningen stora sovsalar och garderober. Det fanns också en utgång till verandan från övervåningen. Ungefär vinkelrätt

mot huvudbyggnaden stod ett uthus som rymde bl a dass och ett stort rum som nog varit tvättstuga samt en övervåning där barnen brukade leka. På tomten stod också en lekstuga.
[---]

På hösten 1900 började barnhemmet rustas med möbler och inventarier. I en bevarad Inventariebok finns allt noggrant uppskrivet. En del var gåvor, men det mesta köptes nog. Möbler, bl a 13 sängar, 1 divan och en imperialsäng till gästrummet värderades till kr 444:80. Sängkläder, spån madrasser, madrasser, långkuddar, örngott, filter, 1 tagelmadrass och en undermadrass värderades till kr 395:85. Linne, lakan, örngott, handdukar, näsdukar och 38 m Domestik till barnlinnen tillhoppa kr 275:65. Husgeråd, det mesta som kunde tänkas behövas för mat, tvätt, bak o s v, men även två gjutna spottlådor, tre nattkärl och 2 badkar värderades till 465:97. Dessutom hade man diverse utlägg för bl a 10 par pjäxor och pjäxband + en större kälke. (Not: Merlo arkiv: Inventariebok för Gudmundrå Barnhemsförening)

Gåvobrevet på tomten är daterat den 22 mars 1901. tomten var 100 x 50 meter med åbyggnad ”i befintligt skick”. Två villkor skulle uppfyllas: dels skulle tomten inhägnas med snyggt staket, dels skulle föreningen få betala 2000 kr till bolaget om inte fastigheten användes för Barnhemmet. (Not: Merlo arkiv: Gåfvobref daterat Göteborg den 22 mars 1901)”
[...]

Ur Forsberg, Astrid: *Nästvattnets barnkoloni. Barnverksamhet i Finnmarken, Kramfors kommun*, B-uppsats, Institutionen för Etnologi, Umeå universitet, våren 1981